

Akdivar ve diğeri / Türkiye Davası

İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

AKDIVAR VE DİĞERLERİ/ Türkiye Davası* (50. MADDE)

(99/ 1995/ 605/ 693)

(1 Nisan 1998)

Akdivar ve Diğerleri/ Türkiye Davası'nda, Mahkeme İçtüzüğü A'nın 51. maddesi uyarınca, Büyük Daire biçiminde toplanan Mahkeme ; şu üyelerden oluşmuştur: R. Bernhardt (*Başkan*), Thor Vilhjalmsson, F. Gölcüklü, A. Spielmann, N. Valticos, E. Palm, I. Foighel, A. N. Loizou, M. A. Lopes Rocha, L. Wildhaber, G. Mifsud Bonnici, J. Makarczyk, D. Gotchev, B. Repik, K. Jungwiert, P. Kuris, U. Lohmus, E. Levits.

KARAR

8. Sözleşmenin 50. madde hükmü şöyledir:

“Divan kararı, bir Yüksek Akid tarafından adli makamları veya resmi bir makam tarafından alınmış olan bir kararın veya vaz'edilmiş bulunan bir tedbirin işbu Sözleşmeden doğan mükellefiyetlere tamamen veya kısmen aykırı olduğunu beyan ederse ve eğer mezkur Akid tarafın dahili mevzuatı bu kararın veya tedbirlerin neticelerini ancak kısmen izaleye müsaitse, Divan kararında, buna mahal varsa, hakkaniyete uygun bir surette mutazarrı tarafı tatmin eder.”

9. Başvurucular, bu hükme dayanarak, *inter alia*, kendilerini köylerini terketmeye zorlayan güvenlik güçlerinin, evlerini tahrip etmelerinden dolayı uğradıkları zararın tazminini talep ettiler.

Hükümet, bu sorunla ilgili olarak, başvurucularla bir anlaşmaya varıldığını ileri sürdü.

I. BİR ANLAŞMANIN VAROLUP OLMADIĞI

10. Sözleşme'nin 50. maddesi uyarınca yapılacak başvurularla ilgili Mahkeme İçtüzüğü A'nın 54. maddesinin 4. fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, zarar gören tarafla sorumlu taraf arasında bir anlaşmaya varıldığı konusunda bilgilendirilirse, bu anlaşmanın hakkaniyete uygun olma niteliğini doğrulayacak ve anlaşmanın hakkaniyete uygun olduğu sonucuna vardığında, vereceği bir kararla davayı listeden çıkaracaktır. İçtüzüğün 49/ III. Maddesi bu koşullarda uygulanacaktır.”

11. Hükümet, başvurucularla, *inter alia*, onlara hem ev ve iş sağlanması ve hem de tazminat olarak toplam bir milyar Türk Lirası verilmesi konularını içeren bir anlaşmaya varıldığını ileri sürmüştür. Bu anlaşma, başvurucuların kendilerine evlerinin ve gelir kaynaklarının iadesine ilişkin tercihlerine uygun düşmektedir. Hükümet, 18 Ekim 1996 tarihli, dört başvurunun kendi adlarına ve toplantıya katılmayan diğer başvurucular adına imzaladıkları, bu anlaşma metnini Mahkeme'ye sunmuştur.

Hükümet, anlaşmadaki ibarelerden, başvurucuların toplantıya kendi iradeleriyle katıldıkları ve istemeleri halinde yasal temsilcilerinin kendilerine eşlik etmelerine engel olacak herhangi bir nedenin bulunmadığının anlaşıldığını ileri sürmektedir. Bununla birlikte, başvurucuların avukatları, kendi siyasal emellerine ulaşmak için, bölgedeki olağanüstü koşulları istismar ederek, başvurucuları bir anlaşma olduğunu inkara yöneltmişlerdir. Başvurucuların anlaşmayı inkar etmeleri için Diyarbakır'daki temsilcileri tarafından zorlandıkları muhtemeldir.

Anlaşmanın, uzlaşmanın temel noktalarını ortaya koyduğu ve Türk Hukuku'na göre geçerli olduğu iddia edilmiştir. Buna göre, Türk Borçlar Kanunu'nun 23 ve 24. maddeleri uyarınca geçerli olarak yapılan bir anlaşmadan

keyfi olarak caymak mümkün değildir.

12. Başvurucular, dört başvurucunun, hükümetin temsilcileri ile yapılan bu toplantıya katılmayı reddetmeleri durumunda, polis tarafından zorlanarak getirileceklerine inandıkları için avukatları olmaksızın katıldıklarını ileri sürmüşlerdir. Başvuruculara, Avrupa Mahkemesi önündeki davanın dört yıl daha süreceği ve herhangi bir tazminata hükmedilmeyeceği ve hatta, kendi lehlerine tazminata hükmedilmesi halinde bile, bu tazminatın ödenmeyebileceği söylenmiştir. Sonuç olarak, anlaşma dört başvurucu tarafından imzalanmıştır. Bunların üçü toplantıda bulunmayan başvurucular adına imza atmışlardır.

13. Başvurucuların avukatları, Mahkeme'ye 50. maddenin amacına uygun olarak yapılacak bir anlaşmanın, başvurucuların usulüne uygun olarak yetkili kılınmış avukatları kendilerine eşlik etmeksizin ya da onların önerileri olmaksızın yapılamayacağını belirtmiş ve bunun anlaşmanın bütünüyle kabul edilemez olması sonucunu doğuracağını belirtmişlerdir. Daha sonra, 27 Kasım 1996 tarihinde başvurucuların yasal temsilcilerinden Bay Baydemir, Mahkeme'ye gönderdiği yazıda, toplantıya katılmayan üç başvurucunun, hiç kimseye kendi adlarına bu anlaşmayı imzalaması için yetki vermediklerini ve toplantıya katılan başvurucuların da, anılan koşullar altında imzalanan bu protokolle kendilerini bağlı saymadıklarını belirtmiştir.

14. Mahkeme, Mahkeme İçtüzüğü A'nın 54/ 4. maddesinin "zarar gören tarafla sorumlu taraf arasında varılan anlaşma" şeklinde bir hüküm içerdiğine işaret etmiştir. Mahkeme önündeki sunuşlardan, anlaşma konusunun başvurucularla Hükümet arasında tartışmalı olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki tartışmalardan hareketle, protokolün müphem ve sonucu belirsiz lafzı ve içeriğinden hareketle taraflar arasında 54/ 4. maddenin amaçladığı anlamda bir anlaşmanın olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle, Mahkeme, başvurucuların tazminat taleplerini incelemelidir.

II. MADDİ ZARAR

15. Başvurucular maddi tazminat taleplerini; evlerinin, ekili arazilerinin, ev eşyalarının ve çiftlik hayvanlarının kaybına dayandırmışlardır. Ayrıca tazminatın, kalacakları yeni yerlerin masraflarını da karşılamasını talep etmişlerdir. Hükümet, bir uzmanlar komisyonu tarafından hazırlanan ve başvurucular tarafından talep edilen tutara itiraz eden bir değer raporu sunmuştur (Bkz. paragraf 6 yukarıda).

A. Evler

16. Hükümet tarafından seçilen uzmanlar, Dicle Belediyesi'nce tutulan kayıtlar doğrultusunda, Ahmet Akdılar (100 m²), Ali Akdılar (60 m²) ve Zülfükar Çiçek adına (300 m²) olmak üzere sadece üç evin kayıtlı olduğunu saptandığını belirtmişlerdir. Uzmanlar, tazminatın takdirinde, metre kare başına 3.482.000 Türk Lirası'nın esas alınmasını önermişlerdir.

17. Başvurucular, yaşadıkları kırsal yörede, mülklerin kaydedilmesi geleneğinin bulunmadığını ve bunun nesilden nesile geçerek bir adet haline geldiğini belirtmişlerdir. Başvurucular, Ahmet Akdılar (200 m²), Ali Akdılar (200 m²), Zülfükar Çiçek (600 m²), Abdurrahman Akdılar (250 m²), Abdurrahman Aktaş (300 m²), Mehmet Karabulut (200 m²) ve Ahmet Çiçek'in (500 m²) evleri için tazminat talep etmişlerdir. Başvurucular, uzmanlar tarafından metre kare başına ödenmesi önerilen miktarı kabul etmekle birlikte, uzmanlar tarafından listesi yapılan evlerin, büyüklükleri konusundaki tespit katılmamışlardır.

18. Mahkeme, başvurucuların evlerinin güvenlik güçleri tarafından yakıldığı yolundaki kararını hatırlatmaktadır (Bkz. ana karar, *Reports of Judgements and Decisions* 1996-IV, s. 1214, paragraf 81). Olayların gerçekleştiği alanın kırsal bir alan olduğu ve uzmanların başvurucuların köyüne gidemedikleri gözönünde tutulduğunda (Bkz. paragraf 6 yukarıda); Mahkeme, dört başvurucunun evlerine ilişkin bir kayıt bulunmadığı tespitini ikna edici bulmamaktadır.

Mahkeme, kayıtlı olan evler için, uzmanlarca belirtilen yüzölçümleri esas alarak, yine onlar tarafından belirtilen metre kare bedeli üzerinden tazminat ödenmesine karar vermiştir.

19. Mahkeme, geriye kalan evler için de tazminat ödenmesinin uygun olacağı kanısındadır. Bununla birlikte, bunların yüzölçümlerini gösteren bir kanıtın bulunmayışı; bu konuda yapılacak olan bir hesaplamanın bir ölçüde spekülâtif bir nitelik taşıması sonucunu doğuracaktır. Mahkeme, ödenmesi gereken tazminatı, başvurucular tarafından ileri sürülen yüzölçümün yarısını esas alarak hesaplayacaktır.

20. Bu nedenle, Mahkeme, bu başlık altında şu miktarların ödenmesine hükmetmiştir:

- (a) 348.240.000 TL (Ahmet Akdívar);
- (b) 208.944.000 TL (Ali Akdívar);
- (c) 1.044.720.000 TL (Zülfükar Çiçek);
- (d) 435.300.000 TL (Abdurrahman Akdívar);
- (e) 522.360.000 TL (Abdurrahman Aktaş);
- (f) 348.240.000 TL (Mehmet Karabulut);
- (g) 870.600.000 TL (Ahmet Çiçek).

B. Ekili ve ekilebilir arazi

21. Başvurucular, hem ekili ve ekilebilir arazilerinin, hem de kazanç elde etmeyi umdukları aşağıda belirtilen mallarının kaybindan dolayı tazminat talep etmişlerdir:

- Ahmet Akdívar (2 akre meyva bahçesi, 3 akre üzüm bağı, 10 akre ekilebilir arazi ve 2 akre meşe korusu);
- Ali Akdívar (8 akre meyva bahçesi, 2 akre üzüm bağı, 20 akre ekilebilir arazi ve 3 akre meşe korusu);
- Zülfükar Çiçek (96 akre meyva bahçesi, 70 akre üzüm bağı, 30 akre ekilebilir arazi ve 5 akre meşe korusu);
- Abdurrahman Akdívar (24 akre meyva bahçesi, 12 akre üzüm bağı, 3 akre ekilebilir arazi ve 20 akre meşe korusu);
- Abdurrahman Aktaş (10 akre meyva bahçesi, 12 akre üzüm bağı ve 20 akre meşe korusu);
- Mehmet Karabulut (36 akre meyva bahçesi, 14 akre üzüm bağı, 15 akre ekilebilir arazi ve 2 akre meşe korusu);
- Ahmet Çiçek (48 akre meyva bahçesi, 48 akre üzüm bağı ve 20 akre meşe korusu).

Başvurucular, uzmanların akre başına yıllık kazanç kaybına ilişkin değerlendirmelerini kabul etmişlerdir.

22. Hükümet'in uzmanları, sadece üç başvurucunun kayıtlı arazilerinin bulunduğunu belirtmiştir (sırasıyla 3 akre, 2500 m², 3 akre). Bununla beraber, akre başına bir yılda mahrum kalınan gelirin hesaplanması için, başvurucular tarafından beyan edilen arazi büyüklükleri ile aşağıdaki miktarların çarpılmasını önermişlerdir: üzüm bağları karşılığında 6.710.000 TL, meyve bahçeleri karşılığında 7.020.000 TL, ekilebilir arazi karşılığı olarak 2.875,000 TL ve

meşe korulukları için 13.500.000 TL.

23. Mahkeme, ana kararda başvuruçularının gayrimenkullerinin kamulaştırıldığına ilişkin bir ibarenin bulunmadığını ve başvuruçuların hala bunların sahibi olduklarını belirtmiştir.

Bu nedenle, Mahkeme, bu arazilerin kaybı nedeniyle bir tazminat ödenmesine hükmetmemiştir.

24. Başvuruçular, diğer yanda, evlerinin tahrip edilmiş olması nedeniyle köylerini terk etmek zorunda kalmışlar ve kendi arazilerinden yararlanamamışlardır.

Bu nedenle, başvuruçular, gelirlerinin kaybı nedeniyle bir talepte bulunma hakkına sahiptirler.

25. Mahkeme, başvuruçuların, uzmanların akre başına yıllık gelir kaybının hesaplanmasına ilişkin önerisini kabul ettiklerini beyan etmiştir. Mahkeme, başvuruçuların sahip olduklarını iddia ettikleri arazilerin büyüklüklerine ilişkin olarak bağımsız deliller ileri sürememiş olmalarını akılda tutarak ve hakkaniyete uygun bir değerlendirmeyle; ödenmesine karar verilecek tutarın, beş yıllık gelir kaybına tekabül etmesine ve bunun başvuruçularca ileri sürülen yüzölçümleri esas alınarak yapılmasına karar vermiştir.

26. Bu nedenle, Mahkeme, bu başlık altında şu miktarların ödenmesine hükmetmiştir:

- (a) 449.600.000 TL (Ahmet Akdınar);
- (b) 837.900.000 TL (Ali Akdınar);
- (c) 6.486.850.000 TL (Zülfükar Çiçek);
- (d) 2.638.125.000 TL (Abdurrahman Akdınar);
- (e) 2.103.600.000 TL (Abdurrahman Aktaş);
- (f) 2.083.925.000 TL (Mehmet Karabulut);
- (g) 4.645.200.000 TL (Ahmet Çiçek).

C. Ev eşyaları

27. Hükümet'in uzmanları, ev eşyalarının kaybı ile ilgili olarak da bir takım rakamlar önermişlerdir. Bu değerlendirme, 1997 yılı Şubat ayında Diyarbakır'daki bazı dükkanların ev eşyaları fiyatları esas alınarak yapılmıştır.

28. Başvuruçuların talepleri uzmanlarca belirlenen miktardan biraz daha fazladır.

29. Mahkeme, uzmanlar tarafından önerilen tutarı makul bulmuş ve aşağıdaki belirtilen miktarda tazminat ödenmesine karar vermiştir.

- (a) 263.050.000 TL (Ahmet Akdınar);
- (b) 233.300.000 TL (Ali Akdınar);
- (c) 279.050.000 TL (Zülfükar Çiçek);
- (d) 298.650.000 TL (Abdurrahman Akdınar);

(e) 313.750.000 TL (Abdurrahman Aktaş);

(f) 243.650.000 TL (Mehmet Karabulut);

(g) 300.450.000 TL (Ahmet Çiçek).

D. Çiftlik hayvanları ve hayvan yemleri

30. Uzmanlar, başvurucuların hiçbirinin, Bölge Tarım Kurulu nezdinde kayıtlı çiftlik hayvanlarının bulunmadığını belirtmiştir. Uzmanlar, bununla birlikte, başvurucuların çiftlik hayvanları ile ilgili talepleri ile bağlantılı olarak, onların taleplerinden daha az bir miktara tekabül eden bir bedel önermişlerdir.

31. Başvurucuların bu konuda, bağımsız bir delil sunamamış olmalarına karşın, Mahkeme, bu başlık altında başvuruculara uzmanlar tarafından önerilen tutarın ödenmesine hükmetmiştir. Bununla birlikte, Mahkeme, başvurucuların çiftlik hayvanlarına ve hayvan yemine ilişkin olarak ileri sürdükleri rakamları, bunlar kayıtlı olsun olmasın kabul etmiştir.

Mahkeme böylece, aşağıdaki miktarların ödenmesine karar vermiştir:

(a) 6 sığır, 20 koyun ve kışlık yem karşılığı olarak 460.000.000 TL (Ahmet Akdınar);

(b) 7 sığır, 25 koyun ve kışlık yem karşılığı olarak 552.500.000 TL (Ali Akdınar);

(c) 17 sığır, 60 koyun ve kışlık yem karşılığı olarak 1.035.500.000 TL (Zülfükar Çiçek);

(d) 10 sığır, 40 koyun ve kışlık yem karşılığı olarak 880.000.000 TL (Abdurrahman Akdınar);

(e) 12 sığır, 35 koyun ve kışlık yem karşılığı olarak 882.500.000 TL (Abdurrahman Aktaş);

(f) 8 sığır, 30 koyun ve kışlık yem karşılığı olarak 605.000.000 TL (Mehmet Karabulut);

(g) 15 sığır, 45 koyun ve kışlık yem karşılığı olarak 1.112.500.000 TL (Ahmet Çiçek).

E. Diyarbakır'da yaşamın maliyeti

32. Başvurucular Kasım 1992 tarihinde evlerinin tahrip edilmesini müteakiben yerleştikleri Diyarbakır'da yaşadıkları konutların kira bedellerinin taraflarına ödenmesini talep ettiler. Uzman raporunda bu konu ile ilgili herhangi bir açıklama yoktur.

33. Mahkeme, bu başlık altında da bir ödeme yapılmasını, bu başlık altında yapılan harcamaların, ana karardaki, ihlale ilişkin tespitle yakından bağlantılı olması nedeniyle gerekli görmüştür.

Mahkeme, başvurucular tarafından, Kasım 1992- Ocak 1998 tarihleri dönemine bağlı olarak talep edilen 2.000.000 TL/ ay (Abdurrahman Akdınar 2.250.000 TL talep etmiştir) tutarındaki meblağı makul bulduğunu belirtmiştir. Ahmet Çiçek'le birlikte yaşayan Zülfükar Çiçek'in bu konuda bir talebi yoktur.

Mahkeme, 62 aylık bu süre için, aşağıdaki tutarların ödenmesine karar vermiştir:

(a) 124.000.000 TL (Ahmet Akdınar);

(b) 124.000.000 TL (Ali Akdınar);

(c) 139.500.000 TL (Abdurrahman Akdavar);

(d) 124.000.000 TL (Abdurrahman Aktaş);

(e) 124.000.000 TL (Mehmet Karabulut);

(f) 124.000.000 TL (Ahmet Çiçek).

F. Özet

34. Başvuruculara, maddi zararların karşılığı olarak ödenmesine karar verilen toplam tutarlar aşağıda belirtilmiştir. Türkiye'deki yüksek enflasyon oranı gözönünde tutularak, bu miktarlar Uzmanlar Komisyonu tarafından yapılan değerlendirme sonucunda (örn. 17 Eylül 1997) ulaşılan tutarın gerçek değerini koruması için, bu tutar İngiliz Sterlini'ne çevrilmiştir. Bu tarihte 1 İngiliz Sterlini 271.530 TL'ye karşılık gelmekteydi (Türk Merkez Bankası tarafından tespit edilen döviz kuru).

(a) 1.644.890.000 TL, 6,057.85 Sterlin (Ahmet Akdavar);

(b) 1.956.644.000 TL, 7,205.99 Sterlin (Ali Akdavar);

(c) 8.846.120.000 TL, 32,578.79 Sterlin (Zülfükar Çiçek);

(d) 4.391.575.000 TL, 16,173.44 Sterlin (Abdurrahman Akdavar);

(e) 3.946.210.000 TL, 14,533.23 Sterlin (Abdurrahman Aktaş);

(f) 3.404.815.000 TL, 12,539.36 Sterlin (Mehmet Karabulut);

(g) 7.052.750.000 TL, 25,974.10 Sterlin (Ahmet Çiçek).

III. MANEVİ ZARAR

35. Başvurucular, kendilerine manevi tazminat olarak 20.000'er İngiliz Sterlini verilmesini talep ettiler. Ayrıca, Sözleşme'den kaynaklanan haklarının ihlal edilmiş olması nedeniyle de, kendilerine cezai tazminat olarak 5.000 İngiliz Sterlini verilmesini talep ettiler.

36. Hükümet, manevi zarar karşılığı tazminata hükmedilmesi durumunda, Türkiye'ye hakim olan ekonomik koşulların dikkate alınmasını talep etti. Bu bağlamda, yetişkin bir işçinin aylık asgari ücretinin yaklaşık olarak 53 İngiliz Sterlini'ne denk olduğu ileri sürüldü.

37. Mahkeme, bu başlık altında ödenmesine hükmedilecek tazminatın, Sözleşme'nin 8., 1 No'lu Protokolün 1. ve 25. maddenin 1. fıkrasını ihlal eden fiillerin ciddiyetinin gözönünde tutularak belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir (Bkz. ana karar, *Reports* 1996-IV, s. 1215, paragraf 88 ve s. 1217-1218, paragraf 106).

Mahkeme, başvurucuların her birine, 8.000 İngiliz Sterlini ödenmesine karar vermiştir.

38. Mahkeme, cezai tazminata ilişkin talebi reddeder.

IV. MASRAFLAR ve HARCAMALAR

A. 50. madde işlemleri

39. Başvurucular, 50. madde uyarınca yapılan masraf ve harcamalar için 8.140 İngiliz Sterlini talep ettiler.

40. Hükümet, bu taleple ilgili yorum yapmadı.

41. Mahkeme, 50. madde uyarınca yürütülen işlemlerin, bu davada, karmaşık sorunların ortaya çıkmasına ve başvurucuların avukatları tarafından üç kez ayrıntılı inceleme yapılmasına neden olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, masraf ve harcamaların gerçek olduğunu ve gerekli olarak yapıldığını ve makul bir miktara tekabül eden bu talebin, masraf ve harcamaların bütünü ve yüklenmesi muhtemel Katma Değer Vergisi de dikkate alınarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

B. Ana kararda harcamalara ilişkin olarak verilen hükme riayet

42. Başvurucular, ana kararda, harcamaların İngiliz Sterlini olarak ödenmesinin öngörülmesine karşın, Hükümetin borçlu olduğu masrafların, yetkililer tarafından başvurucular adına açılan hesaba, eşit paylar halinde olmak üzere, sadece bir kısmını ödediğini belirtmişlerdir. Ödenmesi gereken tutar, Türk Lirası olarak, ana karar alındıktan yaklaşık dört ay sonra, 13 Ocak 1997 tarihinde ödenmiştir. Sonuç olarak, masrafların devlet tarafından eksik olarak ödenmesi, başvurucuların 13 Ocak 1997 tarihinden bugüne kadar, %8'lik faiz oranı üzerinden, 5,681.89 Sterlin kaybına neden olmuştur.

43. Hükümet, bu konuda yorum yapmamıştır.

44. Mahkeme, Sözleşme'nin 53. maddesi uyarınca, Yüksek Akit taraflara, Mahkeme'nin taraf oldukları kararlarını uymayı üstlendiklerini belirtmiştir. Bunun ötesinde 54. madde hükmü de şöyledir:

“Mahkeme'nin kararı, bu kararın yerine getirilmesini gözeticek olan Bakanlar Komitesi'ne verilir.”

Ana kararda ödenmesine karar verilen masrafların ödenmesi konusundaki eksiklik sorunu, Mahkeme kararının, sorumlu Devlet tarafından uygun bir şekilde infazıyla ilgili bir sorundur. Sonuç olarak, bu sorun Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce çözüme bağlanması gereken bir sorundur.

V. ESKİ HALİN İADESİ TALEBİ

45. Başvurucular, bunun yanında, Mahkeme'nin, Hükümet'in (1) başvurucuların Kelekçi köyündeki yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli onarımları yaptırmasına; ve (2) köylerine dönmelerine engel olacak nedenleri ortadan kaldırmasına karar vermesinin, tatmin için verilecek tazminin önemli bir parçası olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Başvuruculara göre, bu konunun Mahkeme tarafından teyidi, Sözleşme hükümlerinin gelecekte ve sürekli olarak ihlalini önlenmesi ve özellikle mülklerinin *de facto* kamulaştırılmasına engel olmak bakımından önem taşımaktadır.

46. Hükümet, eski halin iadesinin, bölgede hakim olan olağanüstü koşullar dikkate alındığında, uygun olmayacağını belirtmiştir. Bununla birlikte, yörede yaşayanlar kendilerini terörist zulümden korunmuş hissettiklerinde, yaşadıkları yerlere geri dönmeleri mümkün olacaktır.

47. Mahkeme, bir ihlal olduğunu tespit eden kararların, sorumlu Hükümete, ihlali sona erdirmek ve ihlalin neden olduğu sonuçları ortadan kaldırarak, ihlalden önceki durumu yeniden sağlamak borcunu yüklediğini belirtmiştir (*restitutio in integrum*). Bununla birlikte *restitutio in integrum*'un sorumlu Devlet için mümkün olmaması halinde, Devletler Mahkeme'nin kararına nasıl uyacaklarını belirleme konusunda serbesttirler. Mahkeme bu konuda, emir ve beyanlar vermez. Kararın gereklerinin yerine getirilip getirilmediğini izlemek, Sözleşme'nin 54. maddesi uyarınca, Bakanlar Komitesi'nin görevidir (Bkz. 30 Ekim 1995 tarihli Papamichalopoulos ve Diğerleri/ Yunanistan kararı (50. madde), Seri A no. 330-B, s. 58-59, paragraf 34 ve emirler için bkz. *inter alia*, 13 Temmuz 1995 tarihli Tolstoy Miloslavysky/ Birleşik Krallık kararı, Seri A no. 316-A, s. 82, paragraf 69-72).

VI. GECİKME FAİZİ

48. Mahkemeye ulaşan bilgilere göre, kararın alındığı tarihte, Birleşik Krallık'ta yıllık yasal faiz oranı %8'dir.

BU NEDENLERLE, MAHKEME

1. Bire karşı onyedi oyla, sorumlu devletin, başvurucularla bir anlaşmaya varıldığı konusundaki iddiasının *reddine*;

Bire karşı onyedi oyla, sorumlu devletin, başvuruculara üç ay içinde, ödeme gününde Türk Lirası'na çevrilmek üzere, aşağıdaki tutarların ödemesine,

(a) Maddi zarara ilişkin olarak:

(i) Ahmet Akdınar'a, 6057 (altı bin elli yedi) Sterlin, 85 (seksen beş) pence[1],

(ii) Ali Akdınar'a, 7.205 (yedi bin iki yüz beş) Sterlin, 99 (doksan dokuz) pence,

(iii) Zülfükar Çiçek'e, 32.578 (otuz iki bin beş yüz yetmiş sekiz) Sterlin, 79 (yetmiş dokuz) pence,

(iv) Abdurrahman Akdınar'a, 16.173 (on altı bin yüz yetmiş üç) Sterlin, 44 (kırk dört) pence,

(v) Abdurrahman Aktaş'a, 14.573 (on dört bin beşyüz yetmiş üç) Sterlin, 23 (yirmi üç) pence,

(vi) Mehmet Karabulut'a, 15.539 (on beş bin beşyüz otuz dokuz) Sterlin, 36 (otuz altı) pence,

(vii) Ahmet Çiçek'e, 25.974 (yirmi beş bin dokuz yüz yetmiş dört) Sterlin, 10 (on) pence;

(b) Manevi tazminat olarak, herbirine 8.000 (sekiz bin) Sterlin;

3. Bire karşı on yedi oyla, Sorumlu Devletin başvuruculara, üç ay içinde, masraf ve harcamalar karşılığı olarak 8.140 (sekiz bin yüz kırk) Sterlin ile yüklenecek KDV'nin *ödenmesine*,

4. Bire karşı on yedi oyla, yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona ermesinden itibaren %8'lik yıllık basit faiz oranının *uygulanmasına*,

5. Başvurucuların tatmin için ileri sürdüğü diğer iddiaların *reddine*,

karar vemiştir.

YARGIÇ GÖLCÜKLÜ'NÜN KARŞI OYU

Ana kararda, iç başvuru yollarının tüketilmediği yönünde oy kullandığım için, Sözleşme'nin 50. maddesi uyarınca görülen bu davaya bakmaktan muafım.
